

Regina Smolnik (Hrsg.),
Landesamt für Archäologie, Dresden
Konzipiert und zusammengestellt
von Christiane Hemker und Wendy Eixler

Wanderausstellung
des Ziel 3-Projektes ArchaeoMontan

Museum Königliche Münze Jáchymov,
Tschechische Republik
21. Juni 2014–28. September 2014

Museum Osterzgebirgsgalerie in Dippoldiswalde
24. Oktober 2014–29. März 2015

Silberrausch und Berggeschrey

Archäologie des mittelalterlichen Bergbaus
in Sachsen und Böhmen

Regina Smolnik (vyd.),
Zemský úřad pro archeologii, Drážďany
sestavily
Christiane Hemker a Wendy Eixler

putovní výstava projektu
ArchaeoMontan

Muzeum Královská mincovna Jáchymov,
Česká republika
21. červen 2014–28. září 2014

Muzeum Osterzgebirgsgalerie v Dippoldiswalde
24. říjen 2014–29. březen 2015

Stříbrná horečka a volání hor

Archeologie středověkého hornictví
v Sasku a Čechách

VERLAG BEIER & BERAN

Inhaltsverzeichnis

Obsah

Alles kommt vom Berge her	
Všechno pochází z hor	17
Christiane Hemker	
ArchaeoMontan – Ein Projekt stellt sich vor	
Projekt ArchaeoMontan se představuje	19
Christoph Bartels – Christiane Hemker	
Silberbergbau im Mittelalter – Montanarchäologische Forschung in Deutschland	
Těžba stříbra ve středověku – montánněarcheologické bádání v Německu	27
Silberrausch und Berggeschrey – Mittelalterlicher Bergbau im Erzgebirge	
Stříbrná horečka a volání hor – středověké hornictví v Krušných horách	39
Petr Bohdálék – Vladimír Šrein – Jan Buda – Petra Pacherová	
Geologie und Mineralogie des Erzgebirges	
Geologie a mineralogie Krušnohoří	41
Yves Hoffmann Michaela Balášová	
Silberbergbau des 12.–14. Jahrhunderts im sächsischen Erzgebirge,	
Erzgebirgsvorland und im böhmischen Erzgebirge	
Těžba stříbra ve 12.–14. století v saském Krušnohoří,	
v podhůří Krušných hor a na české straně Krušných hor	49
Erkundung über Tage – Vom Archiv zur Ausgrabung	
Povrchový průzkum – od archivu k vykopávkám	57
Michaela Balášová – Ivonne Burghardt	
Aus den Tiefen des Archivs – Historische Recherchen und ihre Methoden	
Tajemství archivů – metody historické práce	59
Yves Hoffmann	
Vom Waldhufendorf zur Bergstadt – Dippoldiswalde in der 1. Bergbauperiode	
Od lesní lánové vsi po hornické město – Dippoldiswalde v prvním hornickém období	63
Jan Pacina	
Geoinformatik und Montanarchäologie	
Geoinformatika a montánní archeologie	71
Exkurs	
Ronald Heynowski	
Airborne Laserscanning	
Letecké laserové skenování	74
Petr Lissek – Kryštof Derner	
Der Kreamsiger – Die Entdeckung einer Bergbausiedlung	
Kreamsiger – objev hornického sídliště	77

Erkundung unter Tage – Neues aus alten Bergwerken	
Výzkum v podzemí – nové objevy ze starých dolů	85
Rengert Elburg – Fanet Göttlich – Heide Hönig – Thomas Reuter	
Dippoldiswalde – Archäologie unter Tage	
Dippoldiswalde – archeologie v podzemí	87
Exkurs	
Fanet Göttlich	
Terrestrisches Laserscanning	
Terestrické laserové skenování	95
Christiane Hemker	
Aus mittelalterlichen Bergwerken ans Licht gebracht –	
Ausgewählte Funde und Befunde aus Dippoldiswalde und Niederpöbel	
Vyneseno na světlo ze středověkých dolů – vybrané montánněarcheologické	
movité a nemovité nálezy z Dippoldiswalde a Niederpöbelu	97
Philipp Schmidt-Reimann	
Vom Verfall bewahrt – Konservierung archäologischer Hölzer	
Záchrana před rozpadem – konzervování archeologických dřev	107
Exkurs	
Thorsten Westphal – Karl-Uwe Heußner	
Dendrochronologie – Der Strichcode im Holz	
Dendrochronologie – čárový kód ve dřevě	113
Vom Erz zur Silbermünze	
Od rudy ke stříbrným mincím	115
Volkmar Scholz – Susann Lentzsch	
Bergbautechnologien und Betriebsabläufe in mittelalterlichen Bergwerken	
Hornické technologie a provozy ve středověkých dolech	117
Michaela Balášová – Ivonne Burghardt	
Das böhmische und das sächsisch-meißnische Bergrecht im Mittelalter	
České a sasko-míšeňské horní právo ve středověku	125
Petr Hrubý	
Die Bergbauanfänge bei Jihlava/Iglau und der Einfluss des erzgebirgischen Bergbaus	
Počátky těžby u Jihlavy a vliv krušnohorského hornictví	133
Filip Velímský	
Wie das Silber in Kuttenberg verarbeitet wurde	
Jak se v Kutné Hoře zpracovávalo stříbro	143
Michaela Balášová – Ivonne Burghardt	
Mittelalterliches Münzwesen in Sachsen und Böhmen	
Středověké mincovnictví v Sasku a Čechách	153

Glück auf? Leben mit dem Bergbau	
Zdař bůh? Život v hoře.....	161
Wolfgang Schwabenicky	
Die Bergstadt Bleiberg auf dem Treppenhauer	
Hornické město Bleiberg na Treppenhaueru	163
Kryštof Derner – Petr Lissek	
Die Bergbausiedlung auf dem Kremsiger	
Hornické sídliště na Kremsigeru.....	171
Wolfgang Schwabenicky	
Bergleute und Berggeister – das Leben in einer Bergstadt	
Horníci a permoníci – život v hornickém sídlišti.....	177
Exkurs	
Marie-Christine Bailly-Maitre	
Anatomie der Einwohner einer mittelalterlichen Bergbausiedlung	
Anatomie obyvatel středověkého hornického sídliště	183
Eva Břízová	
Das Erzgebirge – Umwelt und Bergbau	
Krušné hory – hornictví a životní prostředí.....	185
Montanarchäologie und Denkmalpflege	
Montänní archeologie a památková péče	193
Christiane Hemker	
Montanarchäologische Denkmalpflege – Theorie und Praxis	
Montänněarcheologická památková péče – teorie a praxe	195
Exkurs	
Helmuth Albrecht	
Das Welterbe-Projekt „Montane Kulturlandschaft Erzgebirge/Krušnohoří“	
Projekt světového dědictví „Montánní kulturní krajina Erzgebirge/Krušnohoří“	204

Katalog	207
Silberrausch und Berggeschrey	
Stříbrná horečka a volání hor	208
Vom Erz zur Silbermünze	
Od rudy ke stříbrné minci	217
Bergbau Hornictví	217
Hüttenwesen Hutnictví	242
Münzwesen Mincovnictví.....	250
Das Leben der Bergleute	
Život horníků	256
Küche und Tafel Kuchyně a stolování	256
Pferd und Reiter – Transport und Mobilität	
Kůň a jezdec – transport a mobilita	268
Mit flinker Hand – häusliches Textilhandwerk	
Hbitou rukou – domácí textilní řemeslo	270
Kleider machen Leute – mittelalterliche Trachtbestandteile	
Šaty dělají člověka – součásti středověkého oděvu	272
Allerlay kurzweil – Spielzeug für Jung und Alt	
Všelijaká kratochvíle – hračky pro všechny věkové kategorie	277
Von Heiligen und Berggeistern – Religion und Volksglaube	
Světcí a duchové hor – náboženství a lidová víra	280
Anhang	
Příloha	285
Literatur & Quellen zum Katalog Literatura a prameny ke katalogu.....	286
Glossar	288
Slovníček pojmů.....	291
Autoren Autoři	294
Abbildungsnachweise Vyobrazení	295